

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
ADLIYA VAZIRLIGI

HUQUQIY EKSPERTIZA
NATIJALARI BO'YICHA
XULOSA

3/1-0029-сон

1. Лойиҳанинг тури

Ўзбекистон Республикаси Қонуни

2. Лойиҳанинг номи

Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодексига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида

3. Лойиҳа ишлаб чиқарувчиси ва киритилган сана ҳақида маълумот

Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси

2020 йил 7 январь (кирим рақами 2/41, ID-26498).

4. Лойиҳани тайёрлаш учун асос

Одам савдоси ва мажбурий меҳнатга қарши курашиш миллий комиссияси томонидан 2020 йил 10 ноябрь куни тасдиқланган АҚШ Меҳнат департаментининг “Болалар меҳнатининг энг ёмон шакллари” бўйича навбатдаги ҳисоботида Ўзбекистон позициясини яхшилаш ҳамда “Болалар меҳнати ёхуд мажбурий меҳнатдан фойдаланган ҳолда ишлаб чиқарилган товарлар рўйхати”дан ўзбек пахтаси ва ипак қурти пилласини чиқариш бўйича тавсияларни амалиётга татбиқ этиш чора-тадбирлар режасининг 1, 2 ва 4-бандлари.

5. Лойиҳа бўйича концептуал эътирозлар

5.1. 1-модданинг 1-банди билан Жиноят кодексининг 128-моддасига ўзгартириш киритиш таклиф этилиб, бунда вояга етмаган шахснинг ўн олти ёшга тўлганлиги айбдорга аён бўлган ҳолда ҳақ эъвазига у билан жинсий алоқа қилиш ёки жинсий эҳтиёжни ғайритабиий усулда қондириш учун жиноий жавобгарлик белгиланмоқда.

Жиноят кодексининг 128-моддасининг биринчи қисмига мувофиқ шахснинг ўн олти ёшга тўлмаганлиги айбдорга аён бўлган ҳолда у билан жинсий алоқа қилиш ёки жинсий эҳтиёжни ғайритабиий усулда қондириш (*лойиҳа билан ушбу қисми модданинг иккинчи қисмига кўчирилмоқда*) учун жавобгарлик белгиланган.

Хорижий давлатлар жиноий қонунчилиги таҳлили шуни кўрсатдики, **Россия Федерацияси** Жиноят кодексининг 134-моддасида, **Қозоғистон Республикаси** Жиноят кодексининг 122-моддасида 16 ёшга тўлмаган шахс билан жинсий алоқа қилиш учун жиноий жавобгарлик белгиланган.

Ушбу норма Ўзбекистон Республикасида **шахснинг жинс дахлсизлиги 16 ёшгачалигини англатади**, яъни 16 ёшдан катта бўлган шахс билан тарафларнинг ўзаро розилиги асосида жинсий алоқа қилиш учун жавобгарлик белгилаш Жиноий кодекснинг ва айнан 128-модданинг конструкциясига зид ҳисобланади.

Шу билан бирга, мазкур жавобгарликнинг белгиланиши ҳуқуқни қўллаш амалиётида

“жабрланувчилар” томонидан ушбу моддадан ғаразли ва бошқа паст мақсадларда фойдаланилишига сабаб бўлиб, мазкур жиноят таркиби юзасидан асоссиз қўзғатилган жиноят ишларининг сони кўпайишига олиб келади.

Бундан ташқари, Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 190-моддасида фоҳишалик билан шуғулланиш учун жавобгарлик белгиланган бўлиб, ушбу ҳуқуқбузарлик субъекти 16 ёшга тўлган шахс ҳисобланади. Яъни, таклиф этилаётган янги жавобгарлик тури бўйича очилган жиноят ишида жабрланувчи сифатида жалб қилинган шахс, бир вақтнинг ўзида Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 190-моддасига асосан ҳуқуқбузар деб топилиб, унга нисбатан маъмурий жазо чораси қўлланилади.

Шунингдек, лойиҳани тайёрлаш учун асос бўлган Чора-тадбирлар режасининг 1-бандида болалардан фоҳишалик мақсадида фойдаланиш учун жиноий жавобгарликни зарурият мавжуд бўлган тақдирда жорий қилиш қўзда тутилган бўлиб, бунда жиноятнинг субъекти сифатида вояга етмаган шахслар билан жинсий алоқа қилувчи шахсларни эмас, балки уларни фоҳишалик билан шуғуллантириш орқали улардан бошқа турли мақсадларда фойдаланувчи шахсларни (масалан, қўшмачилик билан шуғулланувчилар) белгилаш назарда тутилган.

Ўз навбатида, Жиноят кодекси 131-моддасининг тўртинчи қисмида вояга етмаган шахсни жалб қилган ҳолда қўшмачилик қилиш ёки фоҳишахона сақлаш учун жиноий жавобгарлик белгиланган. Яъни, чора-тадбирлар режасининг 1-бандида назарда тутилган жиноятни ушбу модда билан квалификация қилиш имконияти мавжуд.

Бундан ташқари, юқоридаги модданинг диспозициясида жиноятнинг объектив томони мавҳум баён этилиб, бу кейинчалик ҳуқуқни қўллаш амалиётида ушбу жиноятнинг квалификациясида қийинчиликларни вужудга келтиради. Хусусан, мазкур моддада жинсий алоқа қилиш ёки жинсий эҳтиёжини ғайритабиий усулда қондириш ҳақ эвазига амалга оширилиши назарда тутилган бўлиб, ҳақ эвазига деганда нима назарда тутилаётганлиги ноаниқ бўлиб қолмоқда (масалан, факат пул шаклида тўланган ҳақ ёки бошқа шаклларда моддий манфаатдор этиш).

Шу боис ҳамда лойиҳада назарда тутилаётган қилмишнинг ижтимоий хавфлилик даражасини ҳисобга олиб, мазкур ҳаракатлар учун тўғридан-тўғри жиноий жавобгарлик белгиланиши мақсадга мувофиқ эмас.

Юқоридагилардан келиб чиқиб,

биринчидан, 1-модданинг 1-банди лойиҳадан ортиқча сифатида чиқариб ташланиши;

иккинчидан, топшириқ мазмунидан келиб чиқиб ҳамда болалар фоҳишалигидан фойдаланиш ҳолатларига қарши кескин чоралар белгилаш мақсадида Жиноят кодекси 131-моддасининг тўртинчи қисмида вояга етмаган шахсни жалб қилган ҳолда қўшмачилик қилиш ёки фоҳишахона сақлаш учун белгиланган жиноий жавобгарликнинг санкциясини кучайтириш масаласини кўриб чиқиш лозим.

5.2. 1-модданинг 2-банди билан Жиноят кодексини 148³-модда билан тўлдириш таклиф этилиб, бунда вояга етмаган шахсни меҳнатга мажбурлаш учун жиноий жавобгарлик белгиланиши қўзда тутилмоқда.

Таъкидлаш лозимки, Жиноят кодекси 148²-моддасида вояга етмаган шахсни меҳнатга маъмурий тарзда мажбурлаш маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилганганлиги учун жиноий жавобгарлик белгиланган.

Яъни, лойиҳада назарда тутилаётган жиноятни Жиноят кодексининг 148²-моддаси билан квалификация қилиш мумкин.

Шу билан бирга, лойиҳани тайёрлаш учун асос бўлган чора-тадбирлар режасининг 4-бандида вояга етмаган шахсни меҳнатга мажбурлаш учун янги жиноий жавобгарлик белгилаш эмас, балки мажбурий меҳнатга жалб қилиш билан боғлиқ **биринчи ҳуқуқбузарлик учун** жиноий жавобгарлик белгилаш назарда тутилган.

Яъни, вояга етмаган шахсни меҳнатга мажбурлаш учун **тўғридан-тўғри жиноий жавобгарликни ўрнатиш** Жиноят кодексининг 148²-моддасига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш орқали амалга оширилиши мумкин.

Юқоридагиларни инобатга олиб, лойиҳада:

биринчидан, Жиноят кодекси 148²-моддасининг иккинчи қисмидан маъмурий преюдиция чиқариб ташланишини белгиловчи норма акс эттирилиши;

иккинчидан, Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекснинг 51-моддасининг иккинчи қисми чиқариб ташланишини;

учинчидан, таклиф этилаётган 148³-модда ортиқча сифатида чиқариб ташланиши зарур.

5.3. 1-модданинг 3-банди билан Жиноят кодексининг 216¹-моддаси янги иккинчи қисм билан тўлдирилиб, алоҳида ижтимоий хавфли қилмиш учун жиноий жавобгарлик белгилаш таклиф этилмоқда.

Бироқ, Жиноят кодексига киритилиши таклиф этилаётган 216¹-модданинг иккинчи қисмида кўзда тутилаётган ҳуқуқбузарлик юзасидан дастлабки тергов ёки суриштирув олиб боровчи органни белгилаш масаласи бўйича **Жиноят-процессуал кодексига тегишли ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш масаласи** лойиҳада кўзда тутилмаган.

Ўз навбатида, Жиноят-процессуал кодексига Жиноят кодекси 216¹-моддасида белгиланган жиноят бўйича **дастлабки тергов ёки суриштирув олиб боровчи орган назарда тутилмаган**.

Шу боис, Жиноят-процессуал кодексига таклиф этилаётган 216¹-модда бўйича қайси орган суриштирув (дастлабки тергов) олиб бориши юзасидан ўзгартиришлар киритилиши лозим.

6. Масъул ижрочи

Жиноий, маъмурий ва ижтимоий қонунчилик бошқармаси

Ҳуқуқий экспертизадан ўтказиш натижаларига кўра,

Хулоса:

Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодексига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида лойиҳаси юқорида назарда тутилган эътироз(лар) бартараф этилгандан сўнг қабул қилиниши мақсадга мувофиқ

Мазкур хулосани кўриб чиқиш натижалари бўйича тузилган таққослаш жадвалини 2021 йилнинг «22» январига қадар Адлия вазирлигига тақдим этиш сўралади

Вазир

Davletov R. K.
«16» январь 2021 йил